

Posudek oponenta bakalářské diplomové práce

Diplomantka: Sabina Mikošková

Název práce: Problém spravedlnosti v etice klimatických změn

Pracoviště: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra filozofie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radim Brázda, Dr.

Oponent práce: doc. Mgr. Radim Bělohrad, Ph.D.

Diplomantka Sabina Mikošková předkládá bakalářskou práci, v níž si klade za cíl rozbor tří principů využívaných v diskusích o odpovědnosti za klimatické změny. Diplomantka je lokalizuje v rámci tradičních filozofických koncepcí spravedlnosti a následně hodnotí. Dospívá k potřebě přijmout hybridní přístup, kombinující aspekty těchto principů.

Formální náležitosti

Diplomová práce splňuje všechny požadavky standardně kladené na bakalářské práce z oboru Filozofie.

Jazyková a stylistická úroveň

Jazyková úroveň je v pořádku. Zaznamenal jsem jen malé množství interpunkčních problémů. Stylisticky odpovídá text akademické práci.

Zdroje, citace a reference

Citace a reference obsahují určité formální problémy. Diplomantka někdy zaměňuje spojovník za pomlku při psaní rozsahu stran. V seznamu literatury nesprávně označuje jak jména článků, tak knih kurzivou. Obvykle se názvy knih a žurnálů píše kurzivou, názvy článků základním písmem.

Obsah a struktura práce

Práce je členěna do šesti kapitol. Kromě úvodu a závěru se diplomantka věnuje vývoji environmentální etiky, teoriím spravedlnosti, principům zodpovědnosti za řešení klimatických změn a analýze a komparaci těchto principů.

K obsahu práce mám následující připomínky:

V části o vývoji myšlenek o vztahu člověka k přírodě postrádám vliv Descarta, který bývá mnohdy označován za klíčový při formování pro moderní Západní civilizaci typického panovačného postoje člověka k přírodě.

Dějiny enviromentální etiky jsou popsány poměrně selektivně. Chybí mi zde klíčové osobnosti jako J. Baird Callicott či Holmes Rolston III, stejně jako zmínka o osvíceném antropocentrismu.

Selektivní jsou rovněž pojetí spravedlnosti ve třetí kapitole. Diplomantka podrobně představuje Aristotelovu koncepci, aby pak následně přeskočila bez jakéhokoli zdůvodnění ke třem koncepcím z 20. století (Rawls, Nozick, Sen). Vzhledem k dalším potřebám práce by diplomandka měla minimálně dohledat kořeny retributivismu a tzv. sufficientarianismu, které zmiňuje v další kapitole.

Čtvrtá kapitola je zdaleka nejzajímavější. Diplomantka rozebírá a kriticky hodnotí jednotlivé principy odpovědnosti za řešení environmentální krize (Polluter Pays Principle, Beneficiary Pays Principle a Ability to Pay Principle). Ocenil bych zde ale lepší vysvětlení principu CPPP – z textu není jasné, jak tento princip přesně zní.

Pátá kapitola je bohužel velmi rychlá a dost povrchní. Diplomantka se nyní vrací k jednotlivým principům a ukazuje, jaké teorie spravedlnosti v nich figurují. Bohužel každému principu věnuje jen několik vět a přítomnost uváděných teorií spravedlnosti tak rozhodně nelze považovat za konkluzivně doloženou. Také to poukazuje na další neduh – zejména Aristotelova koncepce spravedlnosti, které diplomantka věnuje dost prostoru – je v práci v podstatě zbytečná. Diplomantka ji zmiňuje jen v souvislosti s proporcionalitou u principu PPP. Naopak ale zmiňuje retributivismus, který v práci představen vůbec není.

Rovněž se mi zdá, že je zbytečná část o konceptuální struktuře spravedlnosti. Jednotlivé principy by se daly (v tom rozsahu, jak to diplomantka činí) srovnat snadno i bez tohoto aparátu.

Vyústění práce, tedy obhajobě potřeby hybridních přístupů, věnuje diplomantka pouze jeden krátký odstavec.

Domnívám se, že měla diplomantka z práce vypustit Aristotela a technikálie s konceptuální strukturou spravedlnosti a ušetřené místo věnovat podrobnějšímu dokladování toho, jak jsou jednotlivé principy ukotveny v současných teoriích spravedlnosti, a důkladnější obhajobě hybridního přístupu.

Naplnění zadání práce

Dle oficiálního zadání mělo být cílem práce „identifikovat, analyzovat a komparovat využívání konceptů spravedlnosti, s nimiž pracují různé přístupy k etice klimatických změn.“ Domnívám se, že se diplomantka tomuto tématu věnovala, ale kladla mnohem větší důraz na rozbor jednotlivých principů zodpovědnosti za nápravu, než teoriím spravedlnosti, na nichž tyto principy stojí.

Celkové hodnocení

Práce má velmi zajímavé téma, ale představuje tak trochu promarněnou příležitost. Kdyby se diplomantka mnohem podrobněji věnovala obsahu čtvrté kapitoly a dala si víc práce s dokladováním toho, které teorie spravedlnosti jsou u jednotlivých principů reflektovány, byla by práce mnohem užitečnější.

Práci navrhuji hodnotit stupněm C.

Otázky k obhajobě

Vysvětlete ideové kořeny a současné formy retributivismu.

Vysvětlete v práci zmiňovaný sufficientarianismus.

Na s. 17, kde rozebíráte koncept klimatu, zmiňujete názor M. Hulmea, který považuje klima za sociální konstrukt. Dle standardního pojetí je vlastnost či kategorie sociálně konstruovaná, pokud je její

exemplifikace konstituována postoji členů společnosti, viz např. popularita. Lze z toho vyvodit, že pokud by lidé změnili postoj a začali klima považovat za příznivé, tak by se takovým stalo?

V Kunovicích dne 12. 1. 2025

Radim Bělohrad